

DOI [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-3\(109\)-28-42](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-3(109)-28-42)

УДК УДК 374 : 37.01

Марина Миколаївна Бриль,

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Київського національного університету культури і мистецтв, заслужений працівник культури України, директор Державного науково-методичного центру змісту культурно-мистецької освіти, м. Київ, Україна, mbryl73@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-1116-5823>

Олена Анатоліївна Садівнича,

авторка мистецько-освітнього проєкту CRESCENDO ART FORUM, завідувач теоретичного відділу Дитячої музичної школи № 39 Оболонського району м. Києва, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, м. Київ, Україна, alena.sadovnichaya@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0000-1882-9675>

АРТФОРУМ ЯК МИСТЕЦЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ УЧНІВ, ВИКЛАДАЧІВ ТА МИТЦІВ

У статті проаналізовані мистецько-методичні складові культурно-освітнього проєкту CRESCENDO ART FORUM як своєрідного «кейсу педагогічної практики» на засадах застосування педагогіки партнерства, основ організації наукової діяльності та синергетичних принципів у системі мистецької освіти. Така форма творчого мистецького об'єднання учнів, викладачів та митців, як артфорум, може бути застосована закладами спеціалізованої мистецької освіти в питаннях оновлення та пошуку інноваційних педагогічних підходів до організації роботи з розвитку учнів – виявлення їх пізнавальних інтересів та самореалізації.

Ключові слова: артфорум, дискусійний клуб, заклади спеціалізованої мистецької освіти, педагогіка партнерства, проєкт, учнівська конференція, форми позааудиторної роботи.

У сучасних умовах українська мистецька освіта як складник загальної системи освіти перебуває на перетині різних процесів, які інтегруються або впливають на її перебіг, і це пов'язано не тільки з соціально-політичними подіями останніх трьох років. Ще задовго до пандемії та воєнних дій на території нашої країни в мистецькій освіті тривалий час відчувається соціальний запит на зміни та оновлення. Про це свідчать такі

тенденції: поява в освітньому просторі значної кількості приватних освітніх проєктів / шкіл / студій, що охоплюють різновікових здобувачів, які бажають навчатися мистецтва, та більш гнучко реагують на їхні запити порівняно з державними школами; у системі стабільно спостерігається зростання кількості тих випускників мистецьких шкіл, які продовжують освіту в фахових коледжах; а в освітній системі тривають тенденції до «старіння» викладацького

складу та його повільного оновлення молодими професійними кадрами з ринку праці. Усе це свідчить, що потреби здобувачів освітніх послуг у мистецькій освіті динамічно змінюються «на наших очах» та трансформуються під впливом соціальних процесів, а заклади освіти, у тому числі мистецькі школи, не можуть не враховувати загальну ситуацію під час організації своєї освітньої діяльності, якщо вони обрали стратегію розвитку, а не стратегію виживання.

Також останнім часом усі учасники мистецької освітньої системи – викладачі, здобувачі, їхні батьки, менеджери закладів освіти (директор, інші адміністратори) – відчують актуальну потребу змістовного та технологічного пристосування до різноманітних соціально-освітніх трансформацій. Враховуючи ці запити, сучасний темп життя, досвід, ініціативні заклади мистецької освіти намагаються знайти такі формати та форми роботи, які здатні «поборотися» за увагу шукачів якісних мистецьких освітніх послуг (у профорієнтації, побудові іміджу, самореалізації) та соціально-відповідальних їх «операторів», котрі у фокусі уваги тримають безпосередньо саме дитину з її потребами, а також якість її освіти, забезпечення індивідуальних освітніх потреб – пізнавальних, інклюзивних, вікових тощо. (Продовження на с. 36).

Іл. 1. Афіша

На обріях початкової ланки мистецької освіти такою формою роботи став досвід проведення культурно-освітнього проєкту CRESCENDO ART FORUM, який започаткований 2017 р., подолав еволюцію розвитку від загальношкільної учнівської конференції до мистецького артфоруму міжнародного рівня (іл.1).

Мета нашої статті – проаналізувати мистецько-методичну складову культурно-освітнього проєкту CRESCENDO ART FORUM як своєрідного «кейсу» колаборативної синергетичної педагогічної практики, яка може бути як масштабованою, так і помічною для колективів мистецьких шкіл/ліцеїв у питаннях оновлення та пошуку педагогічних підходів для організації системної роботи з розвитку учнів, які здобувають мистецьку освіту.

Останні декілька років CRESCENDO ART FORUM проводиться як мистецький форум. Словники іншомовних слів визначають походження цього поняття від слова, що означало «площу в містах Стародавнього Риму», на якій відбувалися події суспільного життя громадян. Тому історично основним призначенням форумів була функція міжособистісної комунікації. Пізніше ним стали позначати заходи з великою кількістю учасників, а в сучасні часи – інтернет-платформи, на яких може спілкуватися значна кількість людей. Для нашої роботи ми будемо використовувати поняття форуму, яке було проаналізовано в колективній публікації А. Каравай, Н. Трамбовецької, О. Дятел [3, с. 6] у рамках опису теоретичних та практичних підходів до проведення різних типів форумів як видів соціальних практик, що визначено як:

- «місце зустрічі людей та сенсів» у рамках певного тематичного поля;
- організований перетин людей у часі, території та сенсах;
- певний простір, упорядкований так, щоб уможливити співдію між його учасницями та учасниками, показником успішності проведення якого є отриманий кожним учасником «соціальний капітал» та спільне колективне знання учасників, а також максимально ефективне використання цих потенціалів завдяки оптимальній організації простору та програми.

Визначення форуму з префіксом арт- як мистецького форуму, а саме в значенні поняття «артфорум», на наш погляд, відповідає за змістом усім пізнавальним, інноваційним, комунікаційним сенсам, яких шукають здобувачі та заклади мистецької освіти та потребує мистецька освіта в цілому. Надалі в аналізі складових культурно-освітнього мистецького проєкту CRESCENDO ART FORUM ми будемо використовувати саме це поняття. Зазначимо також, що в назві культурно-освітнього мистецького проєкту «закодовано» поняття *crescendo*, яке в музичній термінології визначається як «поступове збільшення сили звуку», а в контексті заходу, який ми проаналізуємо, воно позначає задекларовані в ній цінності проєкту, а саме основну з них – *поступове збільшення сили впливу мистецтва на розвиток людини*. Такий зміст заходу має ціннісне значення як для організаторів, так і для його учасників. І справді, цей мистецький проєкт із самого початку замислювався організаторами як комплексний культурно-освітній захід у форматі артфоруму, метою якого стали: розвиток критичного та креативного мислення учнів; формування свідомого ставлення до навчання; підвищення професійного рівня педагогічних працівників; налагодження творчих зв'язків з мистецько-освітніми та куль-

турними інституціями інших країн. Цільовою аудиторією проєкту є учні та викладачі закладів мистецької освіти, а організаторами – провідні заклади, які опікуються змістом мистецької освіти – Державний науково-методичний центр змісту культурно-мистецької освіти, Київський міський методичний центр закладів культури та навчальних закладів, Дитяча музична школа № 39 м. Києва. Захід було запроваджено саме за ініціативи теоретичного відділу цієї мистецької школи і за науковим кураторством доктора мистецтвознавства, лауреата премії імені М. В. Лисенка Юрія Чекана (іл.2).

Треба зазначити, що в системі загальної освіти в Україні давно існує така форма науково-дослідної діяльності учнів, як Мала академія наук (МАН), що залучає учнів загальноосвітніх шкіл до активної дослідницької діяльності. Це ефективний «науковий проєкт» для школярів, своєрідна «початкова школа» для майбутніх дослідників у різних науках: історії, мовознавстві, літературознавстві, природничих науках тощо. У МАН учні знайомляться з досягненнями науки, розвивають дослідницький інтерес та творчий підхід до організації експериментів, прагнення до наукового пошуку, отримують перші професійні навички в науковій діяльності [11, с. 9]. Однак цей глобальний проєкт всеукраїнсько-

Іл. 2. Відкриття дискусійної панелі. Авторка проєкту О. Садівнича, науковий куратор Ю. Чекан, учень-модератор О. Довгаль, Всеукраїнська учнівська конференція, 2019

го масштабу не спричинив виникнення аналогів у системі спеціалізованої мистецької освіти, яка спрямована на реалізацію таких функцій розвитку особистості, що реалізуються в різних типах закладів мистецької освіти, наприклад, у *мистецькій школі*: «...набуття здобувачами... ціннісних орієнтацій у процесі активної мистецької діяльності, формування у них теоретичних і практичних... загальних та професійних компетентностей...; створення умов для професійної художньо-творчої самореалізації особистості...» [9], або в *мистецькому ліцеї*: «...створює сприятливе середовище для розвитку мистецьких здібностей і талантів учнів...; ...умови для мистецького вдосконалення учнів, популяризації їх творчих мистецьких досягнень... у ...мистецьких проєктах ...» [8].

У закладах мистецької освіти проводиться значна робота з формування теоретичних та практичних професійних компетентностей учнів. Водночас значний пласт додаткової інформації дослідницького характеру, яка поглиблює зміст освіти, що зафіксований у навчальних програмах, теж потребує окремої уваги в роботі, бо має значний пізнавальний потенціал для розвитку освітніх потреб учнів. Тому запровадження своєрідної «*малої академії мистецьких наук*» виглядає дуже цікавою та ефективною формою позааудиторної роботи в мистецьких школах та ліцеях, які, до речі, локально на рівні різних викладачів традиційно намагаються створити умови, які стимулюють наукові інтереси мотивованих та обдарованих учнів, але організаційно їх зусилля потребують створення та підтримки окремого комунікаційного майданчика для презентації пізнавальних досягнень здобувачів освіти.

Провідною педагогічною ідеєю в цьому контексті також є педагогіка партнерства, яка включає систему методів і прийомів освіти та виховання особистості на засадах гуманізму та творчого підходу до її розвитку (В. Сухомлинський, Ш. Амонашвілі та ін.), в якій учень виступає «зацікавленим однодумцем», відповідальним за результати власного навчання, активним учасником соціальних та комунікативних процесів. Як зазначає в методичних рекомендаціях щодо змісту та формату прове-

дення конференції серед мистецьких шкіл автор проєкту CRESCENDO ART FORUM, завідувача теоретичним відділом Дитячої музичної школи № 39 м. Києва Олена Садівнича: «Навчання дітей у мистецькій школі має <...> особливе значення, оскільки специфіка програмних вимог навчальних дисциплін дозволяє викладачам не лише розвивати в учнів певні творчі здібності та формувати їхній естетичний смак, а й сприяти удосконаленню надзвичайно важливих для кожної, без винятку, особистості комунікативних навичок (тобто спілкування). Добре розвинені комунікативні здібності завжди були і лишаються запорукою успіху людини у взаємодії із зовнішнім середовищем (будь-то професійні, партнерські, родинні чи особисті зв'язки)» [10, с. 9]. Від перших років проведення артфоруму притаманний особливий комунікаційний формат спілкування дітей та дорослих, який об'єднав як дослідницьку, так творчу складову учнів, у тому числі учнів, які мають особливі освітні потреби, викладачів мистецьких закладів освіти та відомих творчих особистостей.

Розглянемо систему науково-пізнавальних заходів артфоруму, яка складається з трьох основних етапів: підготовчий, основний та рефлексивний (*див. табл. 1*).

Етапи залежно від форми проведення (онлайн/офлайн або їх змішаний формат) можуть мати певну специфіку, розберемо їх послідовно.

Підготовчий етап включає низку заходів: відбір учасників та їх підготовку, консультації, вирішення технічних та організаційних питань, підготовку бренд-буку заходу, формування про-

грами-буклету. Комунікація потенційних учасників проєкту розпочинається через офіційні сайти та в соціальних мережах (фейсбук, телеграм, інстаграм, ютуб), на яких організатори інформують зацікавлених осіб про старт проєкту [12; 13; 14; 15]. Далі відбувається установча зустріч з викладачами, які планують готувати учнів до участі в проєкті як спікерів та модераторів. Основне завдання установчої зустрічі: проінформувати про графік заходів форуму, його тематичні секції / дискусійні панелі. Також на порядок денний виносяться пропозиції щодо участі в заході відомих митців, обговорення регламенту для виступаючих тощо.

У рамках проведення *основного етапу* артфоруму ключовою подією заходу, навколо якої формуються сенси та гуртуються творчі особистості – учні, викладачі, запрошені митці, стає учнівська конференція, на якій саме й відбуваються дискусійні панелі. У педагогіці зазвичай учнівська конференція є форматом проведення нестандартного уроку. Термін *conferentia* перекладається з латинської мови як «*збираю в одне місце*». За класифікацією уроків у педагогіці урок-конференцію викладач планує як підсумковий або урок закріплення нових знань. У рамках позааудиторного формату учнівська конференція має значно більше «педагогічних перспектив», тому що під час її проведення в учнів формуються важливі комплексні компетентності здобувача мистецької освіти: уміння критично та креативно мислити (аналізувати, інтегрувати, синтезувати інформацію), формулювати думки, відстоювати їх в дискусії, аргументуючи особисту точку

Табл. 1. Основні етапи та складові заходів CRESCENDO ART FORUM

Підготовчий	Основний	Рефлексивний: поскриптум
Відбір учасників та їхня підготовка Консультації Вирішення технічних та організаційних питань Підготовка бренд-буку заходу Формування програми-буклету	Дискусійні панелі Зустрічі з митцями Пленер, виставки Воркшопи Робота над коміксом Семінар-практикум Еко-мистецька акція	Дискусійний клуб Підготовка публікацій / виступів у спеціалізованих ЗМІ Екскурсійні програми: «За лаштунками», «Музеї митців» Відвідування театральних вистав Мистецькі квести

Іл. 3. Ролі учнів у конференції

зору, вести діалог і з учнями, і з викладачами та професійними митцями.

Під керівництвом викладача-консультанта потенційний учасник (учень) обирає тему виступу та приступає до підготовки заявки, яка зазвичай включає такі етапи: 1) обґрунтування теми; 2) підготовка текстової частини доповіді та відеозапису виступу учасника конференції (учня-спікера) з презентацією для етапу відбору учасників. Після остаточного затвердження теми заявку учасника включають до програми та підготовка триває в форматі консультацій.

Треба сказати, що під час роботи форуму учні можуть виконувати різні ролі: *модератора* – ведучого дискусії за певним тематичним напрямом (секцією / дискусійною панеллю). Модераторів кожної наступної конференції визначають під час поточної шляхом відкритого голосування безпосередньо і організаційний комітет, і власне учасники;

спікера – доповідача, який представляє свою доповідь, доповнює її ілюстративними матеріалами / презентацією

або демонструє художньо-виконавські здібності – співає, грає (акомпанує) на інструменті, декламує тощо. Обираючи тему виступу з учнем-спікером, викладачі намагаються дотримуватися такої педагогічної ідеї: допомагати учням вільно вибирати тему та ставити складну пізнавальну мету, підбирати відповідну форму презентації результатів, оформлювати їх, підбирати / створювати ілюстрації, проходити рефлексії;

ілюстратора – учасника конференції, який бере участь у виступі як співдоповідач-виконавець або в створенні коміксів за мотивами творчих зустрічей з митцями (хедлайнерами конференції); *контент-менеджера* – учасника, який веде соціальні мережі проекту; *слухача* – учасника, який слухає виступи спікерів та ставить запитання під час обговорення доповідей (офлайн / онлайн).

Будь-який учасник конференції може виконувати й декілька соціальних ролей за бажанням (іл. 3).

Кожного року тематичні напрями конференції доповнюються актуальни-

ми напрямами, тому їх кількість не є сталою й може змінюватися та доповнюватися. Наприклад, темами 2023 року [2] стали наступні: «*Music made in Ukraine*» (постать митця, гурт, мистецько-освітній проєкт, окремий твір, жанр); «Класичне мистецтво» (постать митця, окремий твір, жанр); «*Сучасний мистецький простір*» (постать сучасного митця, гурт, мистецько-освітній проєкт, характеристика стилю або тенденції); «*Музичні інструменти, ансамблі, оркестри*» (історія виникнення інструментів, ансамблів, оркестрів, характерні прийоми звуковидобування та звуковедення, особливості формування різних за складом ансамблів та оркестрів); «*Музика та суміжні види мистецтва*» (музика в театрі / кінематографі / анімації / рекламі, на телебаченні тощо, живопис і музика, література та музика, танець і музика, цирк і музика); «*Фольклор*» (традиційні обряди, народні пісні / танці, гурти, етнофестивалі); «*Світова художня культура*» (минуле та сучасність, епоха, стилі, національне мистецтво); «*Складові музичної мови*» (знакові системи нотного запису, історичні факти, сучасна нотація, традиційні та сучасні засоби музичної виразності); «*Проекти та промоції у сфері мистецтва*» (методи та способи промоушна, артмаркетинг, самопрезентація митця, пітчінг, проведення фестивалів, конкурсів, виставок, артфлешмобів; «Творчі портрети мистецьких установ»); «*Світове мистецьке краєзнавство*» (музеї, історичні пам'ятки села / селища, району, міста, регіону, країни); «*Знаменні дати і події в культурно-мистецькому житті України і світу*» (ювілейні дати відомих мистець-

Іл. 4–5. Приклади дискусійних панелей

ких подій, мистецьких колективів та закладів мистецької освіти, видатних митців); «Мистецтво і війна» (пов'язані з воєнною тематикою твори різних видів мистецтва, фестивальні рухи); «Арттерапія та рефлексія» (методи і прийоми арттерапії – музикотерапії, ізотерапії, казкотерапії, кінотерапії, драматерапії, фототерапії) (іл. 4-5).

На підготовчому етапі також відбувається підготовка учнів-модераторів: розподіл учнів відповідно до їхніх інтересів за відповідними напрямками дискусійних панелей або модерування діалогів з митцем (створення «дуєтів / тріо модераторів»); написання сценаріїв ведення дискусійної панелі; ознайомлення з текстами доповідей усіх учасників секції; підготовка запитань до учнів-спікерів; підготовка аудіо / візуального контенту відповідно до тематики діалогу з митцем, який модерується; розроблення «брендінгової» складової роботи модераторів (одяг, загальний стиль, заставка тощо). Для забезпечення високого рівня заходу організатори також проводять низку попередніх консультацій, у тому числі з технічних питань (перевірка якості звуку / зображення, синхронний переклад, цифрові навички тощо).

Також на підготовчому етапі щорічно відбувається підготовка *бренд-буку* артфоруму. Розробка айдентики проєкту вцілюмо потребує окремої уваги, тому що несе актуальне соціальне послання, своєрідний мистецький меседж [1]. Це може бути слоган (наприклад, у 2020 р. ним став такий: «Думки про мистецтво мають лунати голосніше!», у 2022 р. – «Зупинемо війну в Україні разом!», емблема, яка буде використовуватися на брендированих та друкованих матеріалах. Увесь комплекс айдентики призначений проілюструвати місію та головні цінності проєкту.

Відповідно до тем доповідей учнів-спікерів формуються програми тематичних секцій / дискусійних панелей конференції за віковими категоріями учасників, які можуть охоплювати в основному базовий підрівень мистецької школи / ліцею: I – учні до 11 років; II – учні від 12 років.

У рамках *основного етапу* артфоруму відбуваються наступні форма-

Іл. 6. Охоплення учасників проєкту

ти заходів: учнівська конференція «ARS LONGA», яка проходить в форматі засідань дискусійних панелей, семінар-практикум для викладачів «Початкова мистецька освіта сьогодні: світовий досвід», який проводиться як міжнародний, метою його є створення педагогічного міжкультурного простору для спілкування з питань розвитку мистецької освіти (загальні питання, що висвітлюють особливості системи мистецької освіти країни, зміст мистецької освіти, методи та методики викладання, система професійного зростання, інклюзивна мистецька освіта). Суміжними заходами форуму є воркшопи, творчі майстерні, спілкування з відомими митцями, виставка художніх робіт учнів мистецьких шкіл в онлайн-та офлайн-форматах, пленер за участю учнів мистецьких шкіл, інтерактивні екскурсії від партнерів, круглий стіл. Усі події проєкту висвітлюються на інформаційних платформах. Наприклад, відеоканал артфоруму сьогодні має контент з понад 150 відео – це трансляції, тематичні дискусійні панелі, зустрічі з митцями, воркшопи, семінари, який щорічно оновлюється. Більшість заходів проходить у прямому ефірі на ютуб-каналі [15] та репортажно висвітлюється в соціальних мережах проєкту [12; 13; 14].

З часу заснування проєкт масштабно розвивається: уже зараз він охопив понад 1000 учасників – спікерів та модераторів з усіх областей України та 30 країн світу, зокрема Європи, Латинської Америки, Азії, Карибського басейну, Великої Британії, США, Канади, Індії, Тринідад і Тобаго, Австралії [1; 5; 7]. Наприклад, у 2023 році під час артфоруму в ефірі звучали 6 європейських

мов: українська, англійська, іспанська, німецька, польська і французька, що також широко розвивало мультикультурні компетентності всіх учасників. Загалом у артфорумі 2023 взяли участь представники з 16 країн світу (експерти, учні-спікери, модератори, ілюстратори, викладачі-консультанти) та 57 закладів мистецької освіти, було проведено 19 засідань дискусійних панелей з 13 тематичних напрямів (іл. 6).

На *рефлексивному етапі* яскравим прикладом комунікації учнів з митцями, представниками міжнародної творчої спільноти, став ще один захід комунікативного формату – *дискусійний клуб*. Загалом мистецький дискусійний клуб замислювався організаторами як альтернатива різноманітним конкурсам, які мають низьку «мистецьку цінність». Тому склад його учасників не обмежується ні віковими, ні соціальними цензами, а мета зустрічей, які проходять в форматі дискусійного клубу, полягає «...не у визначенні переможця, а в пошуку синергії, власне спілкуванні задля кращого сприйняття і розуміння сенсів мистецтва» [6]. Матеріалом для дискусії на «історично» перше засідання клубу стала постановка опери Вольфганга Амадея Моцарта «Чарівна флейта» Брегенського фестивалю 2013 року (режисер Девід Паунтні). На підготовчому етапі учні, які бажали взяти участь у дискусії, мали підготуватися до зустрічі з митцем, переглянути відео вистави та підготувати повідомлення про місце проведення фестивалю, історію створення опери, її структуру, сюжет, драматургію. Також учасники спільно шукали відповіді на основне питання засідання: «Як режисерське рішення Д. Паунтні в опері В. А. Моцарта

Іл. 7. Власні стікерпаки учнів за оперою В. Моцарта «Чарівна флейта», створені для мобільного додатку «Telegram»

«Чарівна флейта» оновило сприйняття твору глядачами?» [1; 4] (іл. 7).

У програмі зустрічей з хедлайнерами-митцями – ключовими фігурами артфоруму – окреме місце належить українським композиторам та іншим представникам сучасного українського мистецького простору. Так, в рамках артфорумів різних років відбувалися «діалоги» з митцями: композиторами Леонідом Грабовським, Аллою Загайкевич, Олександром Козаренком, Ганною Манокіною, Іваном Небесним, Євгеном Петриченком, Ігорем Стецюком, Кармеллю Цепколенко; диригентом Миколою Лисенком, бандуристом Володимиром Войтом, радійником і журналістом Романом Колядою, театральним художником Юхимом Руахом, оперним режисером Євгеном Лавренчуком, клавесиністкою Наталією Фоменко, співаком Романом Мелішем, очільником гурту «Хорея Козацька» Та-

Іл. 8. Зустрічі з митцями

расом Компаніченком, кінорежисером Олесем Саніном, художницею Катериною Немирою [1; 4]. Такі зустрічі мають особливий вплив, бо транслюють «майбутнім митцям» актуальний контекст від «теперішніх митців» нашої країни, піднімаючи питання ідентичності, поваги та гідності (іл. 8). Варто зазначити, що всі «діалоги з митцями» у подальшому висвітлюються на сторінках інтернет-журнала «Музика» (офіційний медійний партнер проекту), підготовку яких здійснюють викладачі-консультанти учнів, які беруть участь у проєкті.

Зустрічі з митцями набувають додаткових сенсів, коли їх залучають до різних за значенням подій. Наприклад, у 2021 р. хедлайнери в рамках еко-мистецької акції заклали поруч з мистецькою школою № 39 в Пущі-Водиці (м. Київ) Алею митців, висадивши «іменні» кипариси як символи безперервності життя (іл. 9). Цікавою задумкою для учасників артфоруму – учнів образотворчих відділень – стало

розроблення коміксів як мистецьких концепцій репортажного плану – замальовок «тут та зараз» та оформлення їх у своєрідний буклет-репортаж [7] (іл. 10).

Важливою складовою рефлексивного етапу є також відвідування учасниками (учнями, викладачами) мистецьких програм, запропонованих партнерами проєкту закладів культури – театрів, філармоній, бібліотек, музеїв, галерей, музичних колективів і ансамблів, кіностудій (вистави, екскурсійні програми тощо), що є прикладом синергії та партнерської взаємодії між початковою ланкою мистецької освіти та професійним мистецьким середовищем (іл. 11).

Висновки. Отже, можна зазначити, що формат мистецького заходу як артфоруму сприяє значному поглибленню знань учнів та розширенню їхніх світоглядних позицій, розвитку самостійності та відповідальності. Ми розглянули артфорум як суму окремих заходів, але він як ціле має значно більший синергетичний потенціал, бо відображає принципи діалогічності, партнерства, відкритості, інклюзивності, синхронізації з міжнародним контекстом.

Іл. 9–10. Алея митців, Приклад коміксу за мотивами проведення III Всеукраїнської учнівської конференції «ARS LONGA»

Іл. 11.
Мистецький
поскриттум
проекту.
Подорожі
за лаштунки

Формат артфоруму є на всіх своїх рівнях багатоплановим заходом, «живим» організмом, який постійно розвивається та оновлюється, пульсуючи та мобільно реагуючи на суспільні запити та виклики.

Артфорум – це проект, який відкритий до подальшого розвитку, бо крім свого освітнього, інтелектуального змісту, несе ціннісний – він про свободу творчості, свободу думки, свободу спілкування та свободу вибору, в яких під «м'якою» педагогічною та мистецькою силою прикладу розкривається учень – майбутній митець, майбутній глядач та майбутній свідомий громадянин своєї країни. Артфоруму з початку створення притаманна синергія, «міжсекторальність», що відображається в його програмі та дуже важливому соціальному аспекті для всіх учасників. Безпосередньо для викладачів формат артфоруму є концентрацією мистецьких педагогічних ідей, цінність презентації яких полягає в рефлексії власного педагогічного досвіду та отриманні нових імпульсів від колег.

Перспективою подальших досліджень ми вбачаємо в розвитку проекту CRESCENDO ART FORUM, особливо в контексті обміну міжнародним педагогічним досвідом та інтеграції методик викладання до культурно-мистецького простору в Україні.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Дайджест матеріалів CRESCENDO ART FORUM-2020, 2021, 2023 : веб-сайт Державного науково-методичного центру змісту культурно-мистецької освіти. URL: <https://www.dnmczkmo.org.ua/2020/06/crescendo-art-forum-2020-2/>, <https://www.dnmczkmo.org.ua/2021/06/crescendo-art-forum-2021/>, <https://www.dnmczkmo.org.ua/2023/04/crescendo-art-forum-2023/>.

2. Іванова-Рибачук І. Діти і війна. Розмова про дитячу конференцію. Theclaquers : веб-сайт. 19 січн. 2023 р. URL: <http://surl.li/iznle>.

3. Каравай А., Трамбовецька Н., Дятел О. Форум для людей: місце зустрічі людей і сенсів. Інша освіта. 2019. 159 с. Веб-сайт. URL: <https://insha-osvita.org/wp-content/uploads/2020/12/Forum-dlia-liudei-web.pdf>.

4. Козуб О. Девід Паунтні: «Опера, як і будь-яке мистецтво, є «живим творінням», її потрібно чути і бачити наживо...». Музика: український інтернет-журнал : веб-сайт. 22 квіт. 2021 р. URL: <http://surl.li/foaco>.

5. Кулик В. «Мистецтво без меж: шлях до науки – 2022»: конференція незламних. Музика: український інтернет-журнал : веб-сайт. 12 січн. 2023 р. URL: <http://surl.li/iznxc> (дата звернення: 28.06.2023).

6. Кулик В. Мистецький дискусійний клуб «CRESCENDO». Сезон перший. Музика: український інтернет-журнал : веб-сайт. 30 берез. 2021 р. URL: <http://surl.li/foare>.

7. Кулик В. Crescendo Art Forum-2021 відбувся. Музика: український інтернет-журнал : веб-сайт. 9 черв. 2021 р. URL: <http://surl.li/foafx>.

8. Положення про мистецький ліцей. Постанова КМУ № 1313 від 23.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1313-2020-%D0%BF#Text>.

9. Положення про мистецьку школу. Наказ МКУ № 686 від 9.08.2018. URL: <http://surl.li/ijeqn>.

10. Садівнича О. А. Методичні рекомендації щодо змісту та формату проведення конференції серед учнів мистецьких шкіл. Київ : ДНМЦЗКМО, 2019. 59 с. URL: <http://surl.li/ijfgc>.

11. Сидорчук Н. Г., Антонова О. Є. Мала академія наук як форма організації наукової діяльності учнів. Методичні рекомендації. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2004. URL: <http://surl.li/ijcbp>.

12. CRESCENDO ART FORUM : офіційний фейсбук проекту. URL: <https://www.facebook.com/mucteztbo>.

13. CRESCENDO ART FORUM : офіційний інстаграм проекту. URL: https://instagram.com/crescendo_art_forum?igshid=MzRlODBiNWFlZA==.

14. CRESCENDO ART FORUM : офіційний телеграм проекту. URL: https://t.me/Crescendo_Projects.

15. CRESCENDO ART FORUM : офіційний ютуб-канал проекту. URL: https://www.youtube.com/channel/UCHhM2UpDijBC2R_WizPcXTw.

References

1. Daidzhest materialiv CRESCENDO ART FORUM-2020, 2021, 2023 : veb-sait Derzhavnoho naukovovo-metodychnoho tsentru zmistu kulturno-mystetskoi osvity [Digest of CRESCENDO ART FORUM-2020, 2021, 2023 materials: Website of the State Scientific and Methodological Centre for the Content of Cultural and Artistic Education]. Retrieved from <https://www.dnmczkmo.org.ua/2020/06/crescendo-art-forum-2020-2/>.

Retrieved from <https://www.dnmczkmo.org.ua/2021/06/crescendo-art-forum-2021/>, Retrieved from <https://www.dnmczkmo.org.ua/2023/04/crescendo-art-forum-2023/>.

2. Ivanova-Rybchuk, I. (2023, January 19). Dity i viina. Rozmova pro dytiachu konferentsiiu [Children and war. Talk about a children's conference]. The Claquers. Retrieved from <http://surl.li/iznle>.

3. Karavai, A., Trambovetska, N., & Diatel, O. (2019). Forum dlia liudei: mistse zustrichi liudei i sensiv. Insha Osvita. [Forum for people: A meeting place for people and meanings. Other Education]. Retrieved from <https://insha-osvita.org/wp-content/uploads/2020/12/Forum-dlia-liudei-web.pdf>.

4. Kozub, O. (2021, April 22). David Pauntni: «Opera, yak i bud-yake mystetstvo, ye «zhyyvm tvorinniam», ii potribno chuty i bachyty nazhyvo...» [“Opera, like any kind of art, is a “living creation”, it must be heard and seen live...”]. Muzyka: ukrainskyi internet-zhurnal. Retrieved from <http://surl.li/foaco>.

5. Kulyk, V. (2023, January 12). «Mystetstvo bez mezh: shliakh do nauky- 2022»: konferentsiia nezlamnykh [“Art without borders: the path to science – 2022”: Conference of the indomitable]. Muzyka: ukrainskyi internet-zhurnal. Retrieved from <http://surl.li/iznxc>.

6. Kulyk, V. (2021, March 30). Mystetskyi dyskusiiyny klub «CRESCENDO». Sezon pershyi [Art discussion club “CRESCENDO”. Season one]. Muzyka: ukrainskyi internet-zhurnal. Retrieved from <http://surl.li/foare>.

7. Kulyk, V. (2021, June 9). Crescendo Art Forum-2021 vidbuvsia [Crescendo Art Forum-2021 was held]. Muzyka: ukrainskyi internet-zhurnal. Retrieved from <http://surl.li/foafx>.

8. Ministry of Culture and Arts of Ukraine. (2020). Polozhennia pro mystetskyi litsei [Regulations on the art lyceum] (Resolution No. 1313, December 23). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1313-2020-%D0%BF#Text>.

9. Ministry of Culture and Arts of Ukraine. (2018). Polozhennia pro mystetsku shkolu [Regulations on the art school] (Order No. 686, August 9). Retrieved from <http://surl.li/ijeqn>.

10. Sadvynycha, O. A. (2019). Metodychni rekomendatsii shchodo zmistu ta formatu provedennia konferentsii sered uchniv mystetskykh shkil [Methodological recommendations regarding the content and format of holding a conference among students of art schools]. Kyiv: DNMTsZKMO. Retrieved from <http://surl.li/ijfgc>.

11. Sydorchuk, N. H., & Antonova, O. Ye. (2004). Mala akademiia nauk yak forma orhanizatsii naukovo diialnosti uchniv [Junior Academy of Sciences as a form of organization of students' scientific activity. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU. Retrieved from <http://surl.li/ijcbp>.

12. CRESCENDO ART FORUM: Facebook: Official page. Retrieved from <https://www.facebook.com/mucteztbo>.

13. CRESCENDO ART FORUM: Instagram: Official page. Retrieved from https://instagram.com/crescendo_art_forum?igshid=MzRlODBiNWFlZA==.

14. CRESCENDO ART FORUM: Telegram: Official page. Retrieved from https://t.me/Crescendo_Projects.

15. CRESCENDO ART FORUM: YouTube: Official page. Retrieved from https://www.youtube.com/channel/UCHhM2UpDijBC2R_WizPcXTw.

Maryna Mykolaivna Bryl, PhD in Psychology, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Psychology of the Kyiv National University of Culture and Arts, Honored Cultural Worker of Ukraine, Director of the State Scientific and Methodological Center for the Content of Cultural and

Artistic Education, Kyiv, Ukraine, mbryl73@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-1116-5823>

Olena Anatoliyivna Sadivnycha, Author of the Artistic and Educational Project CRESCENDO ART FORUM, Head of the Theoretical Department of the Children's Music School No. 39 of the Obolon District of Kyiv, Specialist of the Highest Category, Teacher-Methodologist, Kyiv, Ukraine, alena.sadovnichaya@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0000-1882-9675>

Art forum as an artistic association of students, teachers and artists

The article analyses the artistic and methodological component of the CRESCENDO ART FORUM cultural and educational project as a "case" of synergistic pedagogical practice. The project is held as an art forum, which name "encodes" the concept of crescendo. In the context of the philosophy of the event, it emphasizes such values of the project as the gradual increase in the impact of art on human development. The purpose of the event is to develop students' critical and creative thinking; cultivate a conscious attitude towards learning; raise the professional level of teaching staff; and establish creative relations with artistic, educational and cultural institutions of other countries.

The target audience of the project is students and teachers of institutions of art education. Therefore, the art forum is a special communication format that has united both the research and creative components of students (including students with special educational needs), teachers of institutions of art education, and famous creative personalities.

The system of scientific and cognitive events of the art forum consists of three core stages (preparatory, main, and reflective) that may have certain specifics. A student conference with discussion panels becomes a key event at the main stage. The conference thematic areas are supplemented with current trends annually, so their number changes. According to the topics of the student speakers' reports, the programs of the discussion panels of the conference are formed into two age-related categories.

The student conference "ARS LONGA" and the international seminar-workshop "Preliminary Art Education Today: Global Experience" for educators are held as a part of the main stage of the art forum. Its goal is to create a pedagogical intercultural space for communication on the development of art education. Adjacent events of the art forum are workshops, creative workshops, creative meetings with famous artists, an exhibition of artworks by students of art schools in online and offline modes, plein air with the participation of students of art schools, interactive tours from partners, and a round table.

The art forum is a project open to further development. It promotes the freedom of creativity, thought, communication, and choice, in which a student as a future artist, a spectator, and a conscious citizen of his country is revealed under the "soft" pedagogical and artistic force of example.

Keywords: art forum, discussion club, institutions of specialized art education, partnership pedagogy, project, student conference, forms of extracurricular work.

Стаття надійшла до редакції 21.08.2023 р.

DOI [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-3\(109\)-42-48](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-3(109)-42-48)

УДК 78.071.4(477)Скуратовський

Ольга Володимирівна Скуратовська,

викладач-методист вищої категорії Дніпровської дитячої музичної школи № 6 ім. В. І. Скуратовського, м. Дніпро, Україна, middleskur@gmail.com, <http://orcid.org/0000-0002-0434-5845>

ІСКРИ ПРОМЕТЕЯ: ГРАНІ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ ВОЛОДИМИРА СКУРАТОВСЬКОГО

У статті висвітлено життєтворчість українського композитора Володимира Ілліча Скуратовського, з акцентом на просвітницькій і педагогічній складових його багатогранної діяльності. Стаття приурочена до 60-річчя з дня народження митця – в контексті різноманітних заходів з нагоди його ювілею.

Розкрито просвітницько-педагогічний потенціал музичних проєктів В.І. Скуратовського і їх музично-виховний вплив на аудиторію слухачів, учнів та їх батьків. Проаналізовано багаторічний досвід програми «Дитяча філармонія» та музично-педагогічного проєкту «Юна опера» (м. Дніпро) і їх значення у музичному навчанні і вихованні учнів закладів початкової мистецької освіти.

Ключові слова: Володимир Ілліч Скуратовський, музичне просвітництво, композитор, музично-педагогічний проєкт, «Дитяча філармонія», «Юна опера».

Навесні 2023 року українська музична спільнота відзначила 60-річчя з дня народження Володимира Ілліча Скуратовського (1963–2016) – композитора, поета, педагога, музиканта-просвітника, заслуженого діяча мистецтв України, члена Національної спілки композиторів України. У його рідному місті Дніпрі відбулися різноманітні святкові заходи на честь ювілею митця: II Всеукраїнська науково-практична конференція «Творча особистість – надія на майбутнє», концерт в Дніпровській академії музики ім. М. Глінки (далі – Дніпровська академія музики), просвітницька програма «Нотомісус» (Дніпровський будинок мистецтв, ведуча О.В. Скуратовська) та виступ з доповіддю «Музей композитора як культурно-освітній простір» на «Методичній платформі» мистецьких шкіл м. Дніпра (автор О. В. Скуратовсь-

ка). Формати подій були зумовлені масштабом особистості та багатогранністю діяльності В. І. Скуратовського.

Особливо важливим слід вважати проведення дводенної II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Творча особистість – надія на майбутнє» (28–29 березня 2023 р., Дніпровська академія музики). Впродовж роботи конференції організатори, доповідачі й модератори досліджували грані творчості В. І. Скуратовського – сучасного українського композитора – і на прикладі його діяльності обговорювали актуальні питання просвітництва в сучасному освітньо-мистецькому просторі, роль мистецьких освітніх і музейних установ та їхню взаємодію. Організатори обрали цікаву форму проведення заходу – конференція-концерт, тож виступи доповідачів з результатами музикознавчих розвідок вокальної, хоро-